

Explaining the Placement Order of Adjectives in Persian Language Based on Functional Discourse Grammar

Mohsen Taheri¹, Ali Alizadeh², Hamed Mowlaei Kuhbanani³

1.Linguistics Department, Faculty of Letters and Humanities, Damghan University, Damghan, Iran Email: m_taheri30@yahoo.com.

2.Corresponding Author Linguistics Department, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. Email: alalizadeh@um.ac.ir

2.Linguistics Department, Foreign Languages Faculty, Vali-e- Asr University of Rafsanjan, Rafsanjan, Iran. Email: h.molaei@vru.ac.ir

Article Info

Article Type:
Research Article

Article History:

Received:
4, January, 2024

In Revised Form:
22, May, 2024

Accepted:
10, November, 2024

Published Online:
19, January, 2025

Keywords: Functional Discourse Grammar, Persian Language, Adjective, Constituent Arrangement, Adjective Order

Abstract

The purpose of the present research is to investigate the placement order of different types of adjectives in the sentence in Persian language based on Functional Discourse Grammar. Therefore, in this study, FDG will be considered in determining the arrangement of different types of adjectives in the sentence in Persian language. According to the principles of FDG, presenting a pattern in the arrangement of adjectives in a sentence in Persian language, in which the order of the adjectives in sentences does not follow a certain rule, is another goal of the present research. Although in Persian language, the order of adjectives does not follow a specific rule, the principles of FDG show that the type of the adjective determines that in what level of the hierarchical layer of FDG each adjective is produced and then based on what order it is mapped on morphosyntactic templates. In this study, the method of mapping the different types of adjectives on morphosyntactic templates in four absolute initial, second, medial and final positions and infinite relative positions in FDG was considered. This study is based on a descriptive-analytical method and the examples are taken from Persian adjectives. Examining the samples in this research shows that although the Persian language does not seem to have a particular order for the placement of adjectives in the sentence, the order pattern of adjectives in the sentence based on the mechanisms of FDG is also suggested for Persian language, since each adjective is produced in a special layer. The results indicate that the placement of adjectives in Persian language is based on the type of adjective and the production of each type of adjective takes place in its respective hierarchical layer. The results also show that FDG is an appropriate and efficient method for explaining the placement of adjectives in a sentence in Persian language and provides a suitable model for the placement of adjectives in a sentence in Persian language.

Cite this The Author(s): Taheri, M., Alizadeh, A., Mowlaei Kuhbanani, H., (2024-2025): I Explaining the Placement Order of Adjectives in Persian Language Based on Functional Discourse Grammar; Journal of Language Researches, No. 2, Vol.15, Serial No. 29, Autumn & Winter - (181-209)- DOI: [10.22059/jolr.2024.370324.666875](https://doi.org/10.22059/jolr.2024.370324.666875).

1. Introduction

Up to now, linguists have presented a variety of functional approaches in the form of a continuum, based on the importance of the function over the form. " Functional Discourse Grammar " is an approach, introduced by Kees Hengeveld and Lachlan Mackenzie (2008). This grammar is a typological-functional approach which lies in the middle of the continuum of functional approaches. According to Hengeveld & Mackenzie (2008), although FDG is in the continuum of functional approaches, it also considers the structural features of language units.

The construction of language in this grammar is considered to be done in four levels: Interpersonal, Representational, Morphosyntactic and Phonological. This grammar, has a dynamic method of determining the order of constituents. Thus, the position of any linguistic element in the clause is not predetermined in the sentence structure, but is determined based on the layer in which it is produced, its functional and semantic role (linguistic context), and according to other elements in the hierarchy of layers of interpersonal and representational levels. Therefore, in FDG, instead of the three categories of subject, object, and verb, the concepts of actor, undergoer, and predicate, respectively, determine the word order of the languages of the world.

In this study, FDG will be considered in determining the arrangement of different types of adjectives in the sentence in Persian language in which, it seems, the order of the adjectives in sentences does not follow a certain rule. Therefore the placement order of different types of adjectives in the sentence in Persian language based on Functional Discourse Grammar, is the purpose of this research.

2. Method, Instruments, and Results

The purpose of the present research is to investigate the placement order of different types of adjectives in the sentence in Persian language based on Functional Discourse Grammar, through which, as a second goal, the effectiveness of this approach in describing and explaining order of different types of adjectives in the sentence in Persian language is also evaluated.

There are a number of distinguishing features that set off Functional Discourse Grammar from other structural-functional theories of language. These features are the following: FDG has a top-down organization; FDG takes the Discourse Act as the basic unit of analysis; FDG includes morphosyntactic and phonological representations as part of its underlying structure, alongside representations of the pragmatic and semantic properties of Discourse Acts; and, as the Grammatical Component of the theory of verbal interaction, FDG systematically links up with a Conceptual, a Contextual, and an Output Component.

FDG starts with the speaker's intention and then works down to articulation. This is motivated by the assumption that a model of grammar will be more effective the more its organization resembles language processing in the individual. Psycholinguistic studies clearly show that language production is a top-down process, which starts with intentions and ends with the articulation of the actual linguistic expression. The implementation of FDG reflects this process and is accordingly organized in a top-down fashion. This does not mean that FDG is a model of the speaker: FDG is a theory about grammar, but one that tries to reflect psycholinguistic evidence in its basic architecture. Therefore, in this study, FDG will be considered in determining the arrangement of different types of adjectives in the sentence in Persian language. According to the principles of FDG, presenting a pattern in the arrangement of adjectives in a sentence in

Persian language, in which the order of the adjectives in sentences does not follow a certain rule, is another goal of the present research.

Although in Persian language, the order of adjectives does not follow a specific rule, the principles of FDG show that the type of the adjective determines that in what level of the hierarchical layer of FDG each adjective is produced and then based on what order it is mapped on morphosyntactic templates. In this study, the method of mapping the different types of adjectives on morphosyntactic templates in four absolute initial, second, medial and final positions and infinite relative positions in FDG was considered.

This study is based on a descriptive-analytical method and the examples are taken from Persian adjectives. Examining the samples in this research shows that although the Persian language does not seem to have a particular order for the placement of adjectives in the sentence, the order pattern of adjectives in the sentence based on the mechanisms of FDG is also suggested for Persian language, since each adjective is produced in a special layer.

The results indicate that the placement of adjectives in Persian language is based on the type of adjective and the production of each type of adjective takes place in its respective hierarchical layer. The results also show that FDG is an appropriate and efficient method for explaining the placement of adjectives in a sentence in Persian language and provides a suitable model for the placement of adjectives in a sentence in Persian language

تبیین ترتیب قرارگیری انواع صفت‌ها در زبان فارسی بر پایه دستور گفتمانی نقشی

محسن طاهری^۱، علی علیزاده^۲، حامد مولایی کوهبانی^۳

m_taheri30@yahoo.com

alalizadeh@um.ac.ir

h.molaei@vru.ac.ir

۱. گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه دامغان، دامغان، ایران. رایانامه:

۲. نویسنده مسئول گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه:

۳. گروه زبان‌شناسی، دانشکده زبان‌های خارجی، دانشگاه ولی‌عصر رفسنجان، رفسنجان، ایران. رایانامه:

اطلاعات مقاله چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی نحوه قرارگیری انواع صفات زبان فارسی در جمله بر اساس دستور گفتمانی نقشی است؛ بنابراین در این مطالعه، دستور گفتمانی نقشی در تعیین ترتیب قرارگیری و نحوی آرایش انواع صفات در جمله در زبان فارسی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. با توجه به اصول دستور گفتمانی نقشی، ارائه الگویی در چینش انواع صفت‌ها در جمله در زبان فارسی که ظاهراً در آن ترتیب صفات از قاعده خاصی پیروی نمی‌کند، نیز هدف دیگر انجام پژوهش حاضر است. اگرچه در زبان فارسی به نظر ترتیب صفات از قاعده خاصی پیروی نمی‌کند، اما اصول دستور گفتمانی نقشی نشان می‌دهد که نوع صفت، تعیین‌کننده این است که هر صفتی در چه سطح و چه لایه سلسله‌مراتبی از این دستور تولید شده و سپس بر اساس چه ترتیبی بر روی قالب‌های ساختارهای نحوی-نحوی نگاشت می‌شود. در این پژوهش، نحوه نگاشت عناصر صفتی زبان فارسی در قالب‌های ساختارهای نحوی-نحوی در چهار جایگاه مطلق ابتدایی، ثانویه، میانی و پایانی و بی‌نهایت جایگاه نسبی مطرح در دستور گفتمانی نقشی مدنظر قرار گرفت. روش انجام کار به صورت توصیفی-تحلیلی است و داده‌ها برگرفته از نمونه صفت‌های فارسی است. بررسی نمونه‌ها در این پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه زبان فارسی دارای آزادی سازه‌ای است و به نظر ترتیب خاصی را برای قرارگیری صفات در جمله قائل نیست، اما با توجه به اینکه بر اساس دستور گفتمانی نقشی، هریک از صفت‌ها با توجه به نوع توصیف‌گری، در لایه‌ای خاص تولید می‌گردند، لذا الگوی ترتیب قرارگیری صفت‌ها در جمله بر اساس سازوکارهای این دستور، برای زبان فارسی نیز پیشنهاد می‌گردد. نتایج حاکی است نحوی قرارگیری صفات در زبان فارسی بر اساس نوع صفت بوده و تولید هرکدام از انواع صفات در لایه سلسله‌مراتبی مربوط به خود صورت می‌گیرد. نتایج همچنین نشان می‌دهد که دستور گفتمانی نقشی با مراجعه به اصول سلسله‌مراتبی لایه‌های تولیدی سطوح زبانی در نحوه قرارگیری صفات در جمله در زبان فارسی روشی مناسب و کارآمد است و الگویی مناسب را در ترتیب قرارگیری انواع صفت‌ها در جمله در زبان فارسی ارائه می‌دهد.

نوع مقاله:

علمی - پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۱۰/۱۴

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۳/۰۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۸/۲۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۱۰/۳۰

واژه‌های کلیدی:

دستور گفتمانی نقشی،
زبان فارسی، صفت،
آرایش سازه‌ای، ترتیب
صفات

استناد: طاهری، محسن، علیزاده، علی، مولایی کوهبانی؛ (۱۴۰۳): تبیین ترتیب قرارگیری انواع صفت‌ها در زبان فارسی بر پایه دستور گفتمانی نقشی، پژوهش‌های زبانی، سال

DOI: 10.22059/johr.2024.370324.666875.

۱۵، شماره ۲، پاییز و زمستان، پیاپی ۳۹ - (۲۰۹-۱۸۱).

۱. مقدمه

تا به امروز، زبان‌شناسان سازوکارهای متنوعی را در قالب پیوستاری از رویکردهای نقش‌گرایی، بر اساس میزان اهمیت نقش نسبت به صورت زبانی ارائه نموده‌اند. «دستور گفتمانی نقشی»^۱، رویکردی در حوزه نقش‌گرایی محسوب می‌شود که توسط «کیس هنگولد»^۲ و لاچلان مکنزی^۳ (۲۰۰۸) معرفی شده است. این دستور، رویکردی رده‌شناختی نقشی دارد که در میانه پیوستار دستورهای نقش‌گرا، از نقش‌گرایی افراطی تا متمایل به صورت‌گرایی قرار دارد. بر اساس دیدگاه هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۶)، اگرچه د.گ.ن.^(۱) در پیوستار رویکردهای نقش‌گرا قرار دارد، اما برای ویژگی‌های ساختی واحدهای زبانی نیز اهمیت قائل است. بررسی ساخت زبان در این دستور در چهار سطح بینافردي، بازنمودی، ساختوازی- نحوی و واجی صورت می‌گیرد. این دستور، دارای روشی پویا در تعیین ترتیب سازه‌ای است. بدین ترتیب که جایگاه هیچ عنصر زبانی از قبل در ساختار جمله تعیین شده نیست، بلکه بر اساس لایه‌ای که در آن تولید شده، نقش کاربردی و معنایی آن (بافت زبانی) و با توجه به سایر عناصر بالادستی در سلسله‌مراتب لایه‌های دو سطح بینافردي و بازنمودی تعیین می‌گردد. علاوه بر این، بر اساس د.گ.ن. بهتر است به جای سه مقول‌ی فاعل، مفعول، فعل، به ترتیب از مفاهیم اثرگذار^۴، اثرپذیر^۵ و محمول^۶ که مبنای کاربردشناختی داشته و با رویکرد رده‌شناختی این دستور همخوانی بهتری دارند، استفاده کرد. بر اساس رویکرد رده‌شناختی د.گ.ن. تولید تمامی عناصر زبانی از جمله صفات، در لایه‌ای خاص از سطوح سلسله‌مراتبی صورت می‌پذیرد. در تمامی بندهای اصول این دستور برای تمامی لایه‌های سلسله‌مراتبی، عناصر زبانی توصیف‌گر با ویژگی‌های منحصر به فرد خود در نظر گرفته شده است که این موضوع نشان می‌دهد بر اساس این رویکرد، حتی در زبان‌هایی مثل فارسی که به نظر ترتیب صفات از قاعده خاصی پیروی نمی‌کند نیز نوع صفت تعیین می‌کند که در چه لایه‌ای از سطوح سلسله‌مراتبی تولید شده و لذا می‌باید الگویی ویژه در نحوه قرارگیری انواع صفات در جمله در این زبان‌ها نیز وجود داشته باشد. نحوه، چگونگی و چرایی آرایش و ترتیب قرارگیری صفات در زبان فارسی و اینکه آیا در زبان فارسی نیز برای قرارگیری انواع صفت‌ها الگوی خاصی وجود دارد یا نه بحثی چالش‌برانگیز بوده که به سادگی قابل تبیین نیست و این موضوع، چالشی است که پژوهش حاضر با اعمال سازوکارهای د.گ.ن. به دنبال بررسی و تبیین آن است.

-
1. Functional Discourse Grammar (FDG)
 2. Kees Hengeveld
 3. Lachlan Mackenzie
 4. Actor
 5. Undergoer
 6. Predicate

۲. پیشینه پژوهش

بررسی‌ها نشان می‌دهد، پژوهش‌های صورت گرفته در زبان فارسی بر پایه د.گ.ن. تنها محدود به تعداد انگشت‌شماری می‌شود و کارها در این حوزه بسیار اندک صورت گرفته است. همچنین در مورد ترتیب صفات در زبان فارسی نیز پژوهش‌های چندانی صورت نگرفته است. در بررسی پیشینه پژوهش حاضر در دو حوزه د.گ.ن؛ و ترتیب صفات، کارهای ذیل معرفی می‌گردد. مولایی کوهبنانی (۱۳۹۶)، در رساله دکتری خود، ترتیب سازه‌ای بند بی‌نشان فارسی و همچنین فرآیند خروج دو سازه بند موصولی و گروه حرف اضافه‌ای اسمی را در زبان فارسی بر پایه د.گ.ن. بررسی و تحلیل نموده است. وی، هدف از انجام پژوهش خود را بررسی میزان کارآمدی د.گ.ن. در تعیین ترتیب سازه‌ای فارسی و نیز توجیه جایگاه پس‌فعلی بند موصولی و گروه حرف اضافه‌ای در این زبان، بیان نموده است. نتایج حاکی است که تعیین ترتیب سازه‌ای در فارسی با به‌کارگیری سازوکارهای د.گ.ن؛ و نیز با عنایت به بهره‌گیری این زبان از شیوه نگاشت ساختار نحوی-نحوی روی قالب بند، مؤثرتر و کاراتر بوده و نیز خروج بند موصولی و قرارگیری این سازه و گروه‌های حرف اضافه‌ای اسمی به جایگاه پس‌فعلی، با اعمال ساختار سلسله‌مراتبی بالا به پایین این دستور، قابل توجیه و تبیین خواهد بود.

مولایی کوهبنانی، علیزاده و شریفی (۱۳۹۹)، فرآیند خروج بند موصولی را بر پایه د.گ.ن. تبیین نموده‌اند. نگارندگان هدف از انجام این پژوهش را تبیین قرارگیری بند موصولی در جایگاه پس‌فعلی زبان فارسی بر پایه د.گ.ن. بیان نموده‌اند. در این پژوهش، تحلیل داده‌ها در دو حوزه مورد بررسی قرار گرفته است. نخست نحوه تولید بند موصولی بر پایه د.گ.ن. نتایج این حوزه حاکی است، د.گ.ن. از ویژگی سنگینی سازه در توجیه نحوه نگاشت عناصر در حالت پس‌فعلی استفاده می‌نماید. حوزه دوم شامل تبیین علت وجود هم‌زمان دو ساخت پس‌فعلی و پیش‌فعلی بند موصولی در فارسی است. نتایج در این حوزه حاکی است، د.گ.ن. از مبحث رقابت دو اصل پردازشی تمامیت دامنه و کاستن دامنه بهره می‌برد. چنانچه اصل تمامیت دامنه در این رقابت پیروز گردد، بند موصولی در کنار هسته اسمی نگاشت می‌یابد و در صورت پیروزی اصل کاستن دامنه، بند موصولی در انتهای جمله ظاهر خواهد شد.

طاهری (۱۴۰۰)، در رساله دکتری خود، فرآیند مبتداسازی در زبان فارسی را بر اساس د.گ.ن. بررسی و تحلیل نموده است. هدف از انجام پژوهش مورد اشاره، بررسی فرآیند مبتداسازی و تبیین ترتیب سازه‌ای در جملات حاوی عناصر مبتداسازی‌شده در زبان فارسی بر اساس د.گ.ن. بوده و نیز از آنجا که این دستور قائل به مفاهیمی نظیر حرکت نیست، نگارنده به دنبال تبیین پایه‌زایشی فرآیند مبتداسازی در زبان فارسی بوده است. روش انجام کار به صورت توصیفی-تحلیلی و داده‌ها برگرفته از نمونه‌های گفتاری و نوشتاری زبان فارسی است. نتایج حاکی است از آنجا که در ساخت نشان‌داری چون مبتداسازی، با عنایت به نیت ارتباطی سخنگو،

عناصر مختلفی شامل عناصر موضوعی و غیر موضوعی و حتی محمول می‌توانند سازه‌ی مبتدا واقع گردند، روش پویای تعیین ترتیب سازه‌ای این رویکرد مناسب است. از طرف دیگر، با توجه به اینکه سازه‌ی تأکیدی در سطح بینافردي بر اساس اصول د.گ.ن. در اولویت ورود به قالب‌های ساختوازی- نحوی قرار می‌گیرد، لذا فرآیند مبتداسازی حاصل حرکت نبوده بلکه عنصر مبتدا شده به صورت پایه‌زایشی در جایگاه اصلی خود تولید می‌شود.

طاهری، علیزاده و مولایی کوهبنانی (۱۴۰۰)، فرآیند مبتداسازی ضمیر گذار از ساخت ملکی و مفعول متممی زبان فارسی و چگونگی ظهور واژه‌بست ضمیری در پی اعمال آن را بر اساس د.گ.ن. بررسی و تحلیل نموده‌اند. نتایج حاکی است، در این نوع فرآیند مبتداسازی، با عنایت به نیت ارتباطی سخنگو عناصر مختلفی نظیر مالک در ساخت اضافی و مفعول متممی می‌توانند سازه‌ی مبتدا واقع گردند و روش پویای تعیین ترتیب سازه‌ای این دستور روشی مناسب و کارآمد برای تبیین آن است.

نگارندگان مهم‌ترین نتیجه‌ی پژوهش فوق را تبیین علت ظهور واژه‌بست ضمیری در فرآیند مبتداسازی ضمیرگذار فارسی از هر دو ساخت ملکی و مفعول متممی و تعیین اجباری و غیراجباری بودن آن بیان نموده‌اند. لازم به توضیح است تاکنون پژوهشی در ارتباط با ترتیب قرارگیری صفات در زبان فارسی بر اساس د.گ.ن. انجام نشده است. در زمینه‌ی ترتیب صفات نیز تنها مورد زیر یافت گردید.

سعادت (۱۳۹۶)، در پایان‌نامه‌ی خود به تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای ترتیب اجزای کلام در بیان صفات زبان‌های روسی و فارسی پرداخته است. نگارنده هدف از انجام پژوهش فوق را بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود در توالی صفات در زبان‌های روسی و فارسی برشمرده تا دانشجویانی که در رشته‌ی زبان روسی مشغول به تحصیل هستند بتوانند بر نحوه‌ی صحیح بیان صفات مسلط و از این طریق ایرادات و ضعف‌های خود را برطرف نمایند. در این پژوهش انواع صفت در هر دو زبان از نظر ساختاری مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نتایج حاکی است ترتیب قرار گرفتن انواع صفت به طور متوالی هم در زبان روسی و هم در زبان فارسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و رعایت آن باعث فهم درست کلام می‌شود.

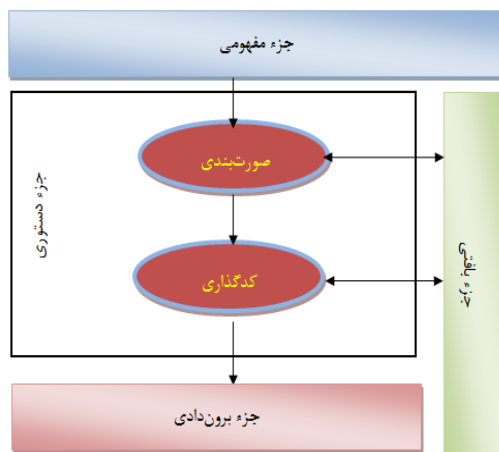
بر اساس یافته‌های این پژوهش لازم است انواع صفات در هر دو زبان روسی و فارسی از نظر ساختاری مورد بررسی قرار گرفته و تجزیه و تحلیل شده تا اهمیت آن‌ها در فهم درست کلام تبیین گردد. دیگر یافته‌های این پژوهش حاکی است از آنجایی که ترتیب اجزاء کلام در زبان‌های روسی و فارسی همواره با هم مطابقت ندارند، لذا به هنگام ترجمه‌ی ترکیبات از زبان روسی به زبان فارسی، مترجم با مشکلاتی مواجه می‌گردد.

۳. مبنای نظری

چارچوب نظری پژوهش حاضر رویکردی در حوزه زبان‌شناسی نقش‌گرا است. بر اساس تعریف کیزر^۱ (۲۰۱۵: ۱۵)، د.گ.ن. یک نظریه نقشی است، از آن جهت که شکل‌گیری صورت زبانی را در کاربرد آن می‌داند؛ بنابراین در این دستور، پاره‌گفتارهای زبانی به صورت مستقل در نظر گرفته نمی‌شوند بلکه در کنار جنبه‌های شناختی، کلامی و تعاملی تحلیل می‌گردند.

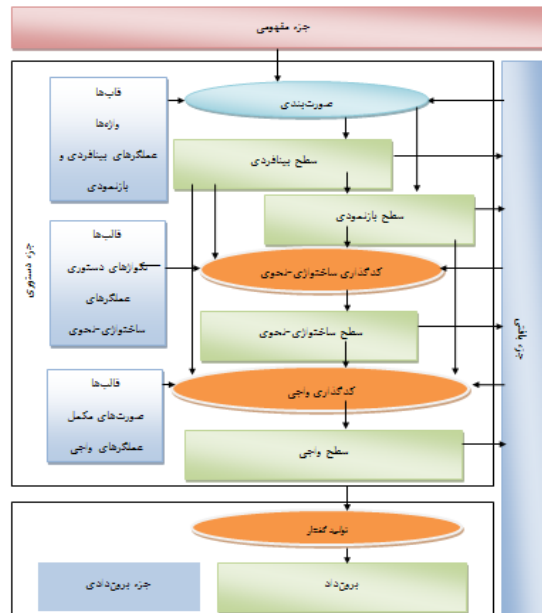
در عین حال، نظریه‌ای صورت‌گرا نیز هست چراکه در تحلیل‌های این دستور، ویژگی‌های صورت پاره‌گفتارها نیز در نظر گرفته شده است. بر اساس د.گ.ن. واحد تحلیل، بند نبوده بلکه کنش گفتمانی^۲ است (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۴). از ویژگی‌های این دستور سازمان‌دهی بالا به پایین است. بدین ترتیب، انگاره د.گ.ن. با نیت ارتباطی سخنگو آغاز و به تولید گفتار ختم می‌گردد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۴). بر اساس این دستور، نیت ارتباطی سخنگو در نتیجه دو عملیات صورت‌بندی^۳ و کدگذاری^۴ به گفتار تبدیل می‌گردد. د.گ.ن. بخشی از نظریه جامع‌تر تعامل کلامی^۵ است (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱) و متشکل از چهار جزء عمده مفهومی^۶، دستوری^۷، بافتی^۸ و برون‌دادی^۹ است.

شکل (۱): د.گ.ن. به‌عنوان بخشی از نظریه جامع‌تر تعامل کلامی (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۶)

1. Evelien Keizer
2. Discourse Act
3. Formulation
4. Encoding
5. Verbal Interaction
6. Conceptual Component
7. Grammatical Component
8. Contextual Component
9. Output Component

شکل (۲): نمای کلی از د.گ.ن. (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۳)

جزء مفهومی معطوف به نیت ارتباطی در تولید گفتار است. این جزء، تشکیل‌دهنده بخش نخستین نظریه تعامل کلامی است که در آن نیت ارتباطی سخنگو شکل گرفته و وارد جزء دستوری می‌شود (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۷). جزء دستوری به چگونگی صورت‌بندی و کدگذاری در تولید گفتار بر اساس نیت ارتباطی می‌پردازد. این جزء، اصلی‌ترین جزء نظریه تعامل کلامی بوده که شاکله اصلی د.گ.ن. نیز است (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۶). سطوح تشکیل‌دهنده این جزء سطوح بینافردی^۱، بازمودی^۲، ساختواری-نحوی^۳ و واجی^۴ هستند و تولید گفتار در لایه‌های سلسله‌مراتبی این سطوح شکل می‌گیرد. جزء بافتی در برگیرنده تمامی عناصری است که قابل ارجاع در گفتار یا به جهان اطراف است. نیت ارتباطی سخنگو در خلأ باز نمود نمی‌یابد بلکه در بافت متجلی می‌گردد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۰). جزء برون‌دانی همان‌گونه که از نامش پیداست، گفتار را به شکل صدا، نوشتار و یا علائم نمایان می‌سازد.

۳-۱. سطح بینافردی

این سطح، مربوط به توصیف کاربردشناختی گفتار است. سطح بینافردی، نخستین و بالاترین سطح عملیات تولید گفتار در د.گ.ن. است که عناصر تشکیل‌دهنده در تعامل بین سخنگو و مخاطب را در یک تعامل کلامی تحلیل می‌نماید (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۵). لایه‌های

1. Interpersonal Level
2. Representational Level
3. Morphosyntactic Level
4. Phonological Level

سلسله‌مراتبی سطح بینافردي را لایه‌های اقدام گفتاری^۱، کنش گفتمانی^۲، محتوای ارتباطی^۳، مشارکان^۴، کنش منظوری^۵ و کنش‌های فرعی ارجاعی^۶ و ذاتی^۷ تشکیل می‌دهند. بر اساس هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۵۰)، اقدام گفتاری با نماد (M_i)، بزرگ‌ترین واحد ارتباطی در د.گ.ن. است. هر اقدام گفتاری دارای یک هسته است که می‌تواند یک یا چند کنش گفتمانی را شامل شود. کنش گفتمانی با نماد (A_i) واحد تحلیل در د.گ.ن. است. طبق تعریف کروون^۸ (۱۹۹۵: ۶۵)، کنش گفتمانی عبارت است از کوچک‌ترین واحد قابل تشخیص در یک فرآیند ارتباطی. بر اساس هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۶۳)، قاب اصلی یک کنش گفتمانی به ترتیب ذیل است:

$$(\pi A_i: [(F_i) (P_1)_S (P_2)_A (C_1) \Phi] (A_i): \Sigma (A_i))$$

که در آن جایگاه عملگر (π) می‌تواند توسط عناصر کنایه‌ای^۹، تأکیدی^{۱۰} یا کاهشی^{۱۱} اشغال گردد و جایگاه توصیف‌گر (Σ) نیز توسط اعضای مجموعه‌ای مشخص از صورت‌های نامتغیر پر می‌شود. کنش منظوری با نماد (F_i)، بیانگر ویژگی‌های صوری و واژگانی آن کنش گفتمانی است که دستیابی به نیت ارتباطی را محقق می‌سازد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸، ص ۶۸). نیت‌های ارتباطی شامل مواردی نظیر توجه، مطالبه، امر، پرسش، هشدار، درخواست و غیره است که با نداشت بر کنش‌های منظوری نظیر ندایی، خبری، امری و پرسشی تظاهر می‌یابند (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۶۸). انگاره کلی یک کنش منظوری ساختار ذیل است (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۶۹):

$$(\pi F_i: / \text{ILL} (F_i): \Sigma (F_i)) \blacklozenge^{(۲)}$$

مشارکان در یک تعامل کلامی عبارت‌اند از سخنگو (P₁)_S و مخاطب (P₂)_A که به ترتیب نقش‌های معنایی اثرگذار و دریافت‌کننده^{۱۲} را دارند. به اعتقاد هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸، ص ۱۷۵)، ضمائر در سطح بینافردي با ویژگی‌های ([+S,-A]_S, [-S,+A]_A) و در سطح ساختوازی-نحوی به صورت تکواژهای دستوری تظاهر می‌یابند. ساختار کلی مشارکان به صورت زیر قابل نمایش است (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۸۴):

$$(\pi P_1: \emptyset / (P_1): \Sigma (P_1)) \blacklozenge$$

-
5. Move
 2. Discourse Acts
 3. Communicated Content
 4. Participants
 5. Illocution
 6. Reference (R1)
 7. Ascription (T1)
 8. Kroon
 9. Ironic
 10. Emphatic
 11. Mitigative
 12. Recipient

محتوای ارتباطی که تداعی یک ماهیت در ذهن مخاطب قبل از شکل‌گیری واژگان است، به اعتقاد هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۸۷)، پیامی است که سخنگو قصد دارد در فرآیند ارتباط زبانی، در مخاطب تداعی نماید. هسته محتوای ارتباطی دربرگیرنده دو نوع کنش فرعی است. نخست کنش فرعی ذاتی (T_1) که تلاش سخنگو در جهت تداعی یک ویژگی در ذهن مخاطب است، (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۸۸). به‌عنوان مثال در عبارت «باران می‌بارد»، سخنگو صرفاً یک ویژگی جوی را در ذهن مخاطب ترسیم می‌نماید. دوم کنش فرعی ارجاعی (R_1) که تلاش سخنگو در جهت تداعی یک مصداق در جهان خارج در ذهن مخاطب است (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۸۸) انگاره محتوای ارتباطی به‌صورت ذیل ارائه می‌شود (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۸۸):

$$(\pi C_1: [\dots (T_1)^N (R_1)^N \dots] (C_1): \Sigma (C_1))$$

که در آن N بزرگ‌تر یا مساوی تهی ولی مستلزم حداقل یک کنش فرعی است

۳-۲. سطح بازنمودی

این سطح مربوط به وجه معاشناختی گفتار است. سطح بازنمودی اطلاعات مورد نیاز برای انتقال نیت ارتباطی سخنگو به مخاطب را جهت انتقال پیام، تحلیل می‌نماید (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۵). محتوای گزاره‌ای^۱، اپیزود^۲، وضعیت رویداد^۳، ویژگی^۴ و موجودیت^۵، لایه‌های سلسله‌مراتبی این سطح را تشکیل می‌دهند. محتوای گزاره‌ای با نماد (P_i)، ساختی ذهنی است که در ظرف مکان و زمان نمی‌گنجد بلکه در ذهن پرورنده می‌شود. این مفهوم می‌تواند واقعی بوده، آنگاه که به دانش و یا اعتقادی خردمندانه در مورد جهان واقعی دلالت کند و یا می‌تواند غیرواقعی باشد، آنگاه که به امید و یا آرزویی در جهان خیالی دلالت داشته باشد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۴۴).

اپیزود با نماد (ep_i)، یک یا چند وضعیت رویداد است که از لحاظ معنایی دارای انسجام هستند. انگاره کلی این لایه به شکل ذیل است (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۵۷):

$$(\pi ep_1: [(e_1) \dots (e_{1+N})]_{\{\Phi\}}] (ep_1): [\sigma (ep_1)_{\Phi}])$$

وضعیت رویداد با نماد (e_i)، ماهیت‌هایی هستند که در ظرف زمان نسبی^۶ قرار می‌گیرند و بر اساس واقعیت ارزیابی می‌گردند و لذا بر اساس همین ویژگی زمانی^۷، وضعیت رویداد از مقوله‌های معنایی موجودیت از یک سو و محتوای گزاره‌ای از سویی دیگر متمایز می‌گردد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۶۶). نمای کلی قاب وضعیت رویداد به شکل ذیل است (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۶۶):

1. Propositional Content
2. Episode
3. States-Of-Affairs
4. Property
5. Individuals
6. Relative Time
7. Temporal Feature

$(e_1: [(f_1: [\dots] (f_1)) \dots (f_{1+N}: [\dots] (f_{1+N}))]_{\{\Phi\}^n} (e_1)_{\Phi})$

نقش مشارکان در یک وضعیت رویداد بر اساس نوع آن وضعیت رویداد تعیین می‌گردد که در واقع همان نقش‌های معنایی هستند که در دستور سنتی معرفی شده‌اند. این نقش‌های معنایی اساساً نقش هر مشارک را در یک وضعیت رویداد تعیین می‌نمایند که البته د.گ.ن. برخلاف دستور سنتی وجود آنها را ضروری تلقی نمی‌کند. بر اساس هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۱۹۹)، این نقش‌های معنایی عبارت‌اند از:

۱. اثرگذار (A): شامل: (عامل و نیرو): مشارکانی که در وضعیت‌های رویداد، نقش فعالی دارند.
۲. اثرپذیر (U): شامل: (کنش رو، تجربه‌گر و کنش‌پذیر): مشارکانی که نقش منفعلی در وضعیت‌های رویداد دارند.
۳. جایگاهی^۱ (L): شامل: (بهره‌ور، مبدأ و هدف): مشارکانی که بیانگر موقعیت یک رویداد در وضعیت‌های رویداد می‌باشند.

ویژگی‌های واژگانی با نماد (f_i) ، به صورت خلاصه شده «ویژگی» بیان می‌شوند. ویژگی، مهم‌ترین واحد مطالعه در سطح بازنمودی است که اطلاعات مربوط به ماهیت‌ها را ارائه می‌نماید. این اطلاعات به وسیله واژگان که به عنوان هسته در ویژگی‌ها عمل می‌کنند، اختصاص می‌یابند (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۲۱۵). موجودیت، عناصر معنایی که با متغیر (x_1) معرفی می‌شوند، ماهیت‌هایی^۲ ملموس و مادی هستند. در تعریف موجودیت، چنین عنوان می‌گردد که بخشی از مکان را اشغال می‌نماید، به گونه‌ای که هیچ دو موجودیتی نمی‌توانند مکانی واحد را اشغال کنند (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۲۳۶). انگاره ساختار لایه‌های سطح بازنمودی به صورت ذیل است:

$(\pi v_1: [h (v_1)_{\Phi}]: [\sigma (v_1)_{\Phi}])$

= نقش / Φ / متغیر $v = h$ / هسته $\sigma = \pi$ / توصیف‌گر π که در آن نشانه عملگر =

۳-۳. سطح ساختوازی-نحوی

این سطح مربوط به وجه نحوی و ساختوازی گفتار است. سطح ساختوازی-نحوی، واحدهای زبانی نظیر جمله، بند، گروه و واژه را به چرخه تولید گفتار وارد می‌نماید. در واقع مفاهیم زبانی تولیدشده در سطوح اول و دوم، در این سطح به ساخت زبانی مبدل می‌گردند و لذا عناصر شکل‌گرفته، در این سطح چینش یافته و ترتیب سازه‌ای عناصر تعیین می‌گردد (هنگولد و مکنزی، ۲۰۰۸: ۱۷). عناصر زبانی پس از طی مرحله صورت‌بندی، وارد مرحله کدگذاری^۳ می‌شوند که شامل سطح ساختوازی-نحوی و سطح واجی است. وظیفه سطح ساختوازی-نحوی این است که ورودی‌های دوگانه سطح بینافردی و سطح بازنمودی را در ساختاری واحد ادغام نماید تا در سطح بعدی به ساختار واجی تبدیل شده و در نهایت در جزء برون‌دادی، منجر به تولید گفتار گردد. به

1. Locative
2. Entities
3. Encoding

عبارت دیگر، سطح ساختواژی-نحوی انعکاس‌دهندهٔ اطلاعات درون‌دادی^۱ از عملیات صورت‌بندی است و هیچ‌گونه اطلاعات معنایی یا کاربردی به آنها اضافه نخواهد کرد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۲۸۲).

رابطهٔ کلی بین سطح بینافردی و سطح بازنمودی از یک سو و سطح ساختواژی-نحوی از سوی دیگر در واقع رابطهٔ نگاشت است که در آن نگاشت عناصر زبانی از دو سطح بینافردی و بازنمودی به سطح ساختواژی-نحوی صورت می‌گیرد. عناصر زبانی پس از عبور از سطوح بینافردی و بازنمودی، بر روی قالب‌های ساختواژی-نحوی نگاشت می‌یابند. در عملیات کدگذاری، هر قالب ساختواژی-نحوی می‌تواند از چهار جایگاه مطلق^۲: ابتدایی^۳، ثانویه^۴، میانی^۵ و پایانی^۶ و نیز بی‌نهایت جایگاه نسبی^۷ تشکیل گردد که در صورت اشغال جایگاه‌های مطلق در عملیات کدگذاری، اضافه می‌گردند (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۳۴۱)، بدین ترتیب که جایگاه مطلق ابتدایی و ثانویه، با اضافه شدن جایگاه‌های نسبی، قابل گسترش به سمت راست، جایگاه مطلق میانی به هر دو سمت راست و چپ و جایگاه مطلق پایانی به سمت چپ خواهند بود (جدول (۱)).

جدول (۱): چینش جایگاه‌های مطلق و نسبی در د.گ.ن.

p¹	p¹⁺¹	p¹⁺²	etc.						
	p²	p²⁺¹	p²⁺²	etc.					
		etc.	p^{M-2}	p^{M-1}	p^M	p^{M+1}	p^{M+2}	etc.	
						etc.	p^{F-2}	p^{F-1}	p^F

برون‌داد سطح ساختواژی-نحوی به‌عنوان درون‌داد وارد سطح واجی می‌شود. ساخت سلسله‌مراتبی سطح ساختواژی-نحوی شامل اصطلاح زبانی^۸ با نماد (Le)، بند^۹ با نماد (Cl)، گروه^{۱۰} با نماد (Xp) و واژه^{۱۱} با نماد (Xw) است.

۳-۴. سطح واجی

سطح واجی مربوط به وجه واج‌شناختی گفتار است. این سطح، پایین‌ترین سطح د.گ.ن. بوده و اطلاعات سطوح قبل در این سطح در قالب برون‌داد واجی متجلی می‌گردد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸:

1. Input
3. Absolute Position
4. Initial Position (P1)
5. Second Position (P2)
6. Medial Position (PM)
7. Final Position (PF)
8. Relative Position
8. Lexical Expression
9. Clause
10. Phrase
11. Word

۱۷). سطح واجی نیز به مانند سایر سطوح بالادستی خود، دارای ساختاری سلسله‌مراتبی است و این در راستای همان اصول واج‌شناسی زبرزنجیری است. بر اساس نِسپور و وِگِل^۱ (۱۹۸۶: ۱۱)، این ساختار سلسله‌مراتبی دارای هفت واحد است که به ترتیب از بزرگ به کوچک عبارت‌اند از پاره‌گفتار، گروه آهنگ گفتار^۲، گروه واجی^۳، گروه واژه‌بست^۴، کلمه واجی^۵، گام^۶ و هجا^۷.

۳-۵. صفت در د.گ.ن.

در ساختار دستور گفتمانی نقشی برای هریک از لایه‌های سطوح سلسله‌مراتبی، توصیف‌گرهایی با ویژگی‌های منحصر به فرد آن لایه در نظر گرفته شده است. عناصر زبانی‌ای که ویژگی‌های مورد نظر آن لایه را دارا هستند، قادر خواهند بود در جایگاه توصیف‌گر آن لایه مستقر گردند. بر اساس اصول این دستور، ویژگی‌های توصیف‌گرهای هر لایه به تفکیک بیان گردیده و اینکه چه عناصر زبانی می‌توانند به‌عنوان توصیف‌گر آن لایه عمل کنند مشخصاً توصیف شده است. برخی از این توصیف‌گرها مربوط به لایه‌های سلسله‌مراتبی سطح بینافردی هستند که با نماد (Σ) و برخی مربوط به لایه‌های سلسله‌مراتبی سطح بازنمودی‌اند که با نماد (σ) در د.گ.ن. مشخص می‌گردند. جدول ذیل خلاصه‌ای از ویژگی‌های توصیف‌گرهای این لایه‌ها را بر اساس سازوکارهای د.گ.ن. بیان و مشخص می‌نماید که چه عناصر زبانی به‌عنوان توصیف‌گر این لایه‌ها عمل می‌نمایند.

جدول (۲): ویژگی‌های توصیف‌گرهای لایه‌های سطح بینافردی (Σ) بر اساس د.گ.ن.

توصیف‌گر لایه	نحوه توصیف	مرجع د.گ.ن.
اقدام گفتاری (M)	عناصر واژگانی که کل محدوده اقدام گفتاری را توصیف می‌نمایند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۶۰)
کنش گفتمانی (A)	عناصر واژگانی که بیانگر ویژگی‌های سبکی و عواطف سخنگو هستند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۶۳) (کیزر ۲۰۱۳: ۵۹)
کنش منظوری (F)	عناصر واژگانی بیانگر میزان توجه سخنگو بوده و بر کل کنش گفتمانی تأثیر می‌گذارند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۶۹)
مشارکان (P)	عناصر واژگانی بیانگر توصیف مشخصه یک موجودیت توسط سخنگو هستند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۲۳) (کیزر ۲۰۱۵: ۷۱)
محتوای ارتباطی (C)	عناصر واژگانی که بیانگر حالت و نگرش سخنگو به محتوای ارتباطی هستند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۰۲)

1. Nespor & Vogel
2. The Intonational Phrase
3. The Phonological Phrase
4. The Clitic Group
5. The Phonological Word
6. The Foot
7. The Syllable

جدول (۳): ویژگی‌های توصیف‌گرهای لایه‌های سطح بینافرادی (σ) بر اساس د.گ.ن.

توصیف‌گر لایه	نحوه توصیف	مرجع د.گ.ن.
محتوای گزاره‌ای (p)	عناصر واژگانی که توصیف‌کننده نقش‌های گزاره‌ای، میزان اطمینان سخنگو، نگرش سخنگو به محتوای گزاره‌ای هستند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۵۳)
اپیزود (ep)	عناصر واژگانی که بیانگر ترتیب زمانی رویدادها هستند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۶۳) (کیزر ۲۰۱۳: ۵۹)
وضعیت رویداد (e)	عناصر واژگانی که توصیف‌کننده ویژگی زمان وقوع، مکان وقوع، فراوانی وقوع، هدف و علت وقوع وضعیت رویداد هستند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۷۱)
ویژگی‌های واژگانی (f)	عناصر واژگانی که بیانگر توصیف بهره‌وری، همراهی و یا ابزاری یک موجودیت هستند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۲۰۸)
موجودیت (x)	عناصر واژگانی که بیانگر توصیف هدف موجودیت باشند	(هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۲۴۱)

۴. تحلیل داده‌ها

در این بخش از پژوهش، سازوکارهای د.گ.ن. برای تبیین نحوه قرارگیری انواع صفات در زبان فارسی را بررسی می‌نماییم. روش تحلیل داده‌ها بدین شکل است که با یک نمونه از صفت و موصوف آغاز شده و نمونه‌های بعدی بر اساس الگوی دسته‌بندی کیزر (۲۰۱۵)، با اضافه شدن انواع دیگری از صفات ساخته شده‌اند تا نحوه ساخت گروه‌های اسمی که حاوی چند صفت هستند نیز مورد تحلیل قرار گیرند. مثال زیر را در نظر بگیرید:

۱. خانه دوست‌داشتنی

کنش گفتمانی (۱) حاوی نمونه‌ای از صفت عقیده‌ای^۱ است. بر اساس هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۶۳)، عناصر واژگانی که بیانگر عواطف سخنگو باشند به‌عنوان توصیف‌گر لایه کنش گفتمانی می‌باشند. لذا محل تولید این‌گونه عناصر نیز در همین سطح بینافرادی و در لایه کنش گفتمانی صورت می‌پذیرد (کیزر ۲۰۱۵: ۵۹). بر اساس سلسله‌مراتب تولید گفتار در د.گ.ن. برای تولید این کنش گفتمانی، در ابتدا لایه‌های سطح بینافرادی با تولید لایه اقدام گفتاری که حاوی یک کنش گفتمانی است به شرح ذیل شکل می‌گیرد:

$$M_i: [(A_i - \text{خانه} \bullet (A_i))] (M_i)^{(3)}$$

سپس تولید لایه کنش گفتمانی و محتویات آن صورت می‌پذیرد. این لایه تشکیل شده است از سه لایه کنش منظوری، مشارکان و محتوای ارتباطی که با یکدیگر رابطه سلسله‌مراتبی نداشته بلکه به‌صورت خطی رابطه پیکربندی شده دارند. لذا در ابتدا در لایه کنش منظوری تحلیل نیت ارتباطی سخنگو انجام و به‌صورت هم‌زمان لایه مشارکان نیز در تعامل کلامی فوق مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در نهایت باز هم به‌صورت هم‌زمان، لایه محتوای ارتباطی به تحلیل پیام مورد نظر سخنگو قبل از شکل‌گیری معنا و واژگان می‌پردازد. مراحل تولید کنش گفتمانی فوق به شرح ذیل خواهد بود:

$$A_i: [(F_i: DEC) (P_i)_S (P_i)_A (C_i - \text{دوست‌داشتنی} \bullet (A_i))]$$

1. Opinion

در مرحله سوم، لایه کنش‌های فرعی ذاتی و ارجاعی از درون لایه محتوای ارتباطی تولید می‌گردند. بدین ترتیب که ابتدا کنش فرعی ذاتی مربوط به عنصر زبانی «دوست‌داشتنی» و سپس کنش فرعی ارجاعی مربوط به عنصر زبانی «خانه» تولید می‌گردند. لازم به توضیح است که تولید واژگان قاموسی و کنش‌های فرعی ذاتی که حاوی معنا هستند در سطح بازنمودی که سطحی معناشناختی است صورت می‌گیرد ولی در پژوهش حاضر به جهت درک روشن‌تر، صورت واژگانی این عناصر زبانی در تحلیل سطح بینافردی گنجانده شده است. مراحل تولید این لایه ذیل آورده شده است:

$C_i: [(T_i: \text{-دوست‌داشتنی-}) (R_i: \text{-S, -A- خانه-})] (C_i)$

در نهایت، مراحل تولید کنش گفتمانی مثال (۱) در سطح بینافردی این گونه خواهد بود:

IL: $M_i: [(A_i: [(F_i: \text{DEC}) (P_i)_S (P_j)_A] (C_i: [(T_i: \text{-دوست‌داشتنی-}) (R_i: \text{-S, -A- خانه-})] (C_i))] (A_i)] (M_i)$
 مرحله بعد نوبت به تولید لایه‌های سطح بازنمودی است. در ابتدا لایه محتوای گزاره‌ای که حاوی یک اپیزود است بدین شکل تولید می‌گردد:

$p_i: [(ep_i: \text{- خانه • دوست‌داشتنی-})] (p_i)$

سپس در مرحله بعد محتویات لایه اپیزود به گونه‌ای که در زیر نمایش داده شده است برچسب معنایی دریافت می‌کنند:

$ep_i: \text{- dec. -} [(e_i: \text{- خانه • دوست‌داشتنی-})] (ep_i)$

در مرحله سوم نوبت به لایه ماهیت‌هاست. این لایه‌ها در رابطه سلسله‌مراتبی با یکدیگر نیستند بلکه به صورت خطی در این مرحله به صورت هم‌زمان برچسب معنایی دریافت می‌کنند. لایه‌های ویژگی، موجودیت، زمان و مکان از درون لایه وضعیت رویداد به صورت زیر در سطح بازنمودی تولید می‌گردند:

$e_i: [(x_i: (f_i: \text{-S, -A- N- خانه-}) (f_j: \text{-دوست‌داشتنی- Adj.}) (A))] (e_i)$

همان‌گونه که تحلیل لایه وضعیت رویداد نشان می‌دهد، در ابتدا ویژگی اسمی موجودیت عنصر زبانی «خانه» و به صورت هم‌زمان ویژگی صفتی «دوست‌داشتنی» دارای برچسب معنایی شده و در این لایه تولید می‌گردند. مراحل تولید لایه‌های سطح بازنمودی کنش گفتمانی مثال (۱) به صورت کلی به شرح زیر است:

RL: $p_i: [(ep_i: \text{- dec. -} [(e_i: [(x_i: (f_i: \text{-S, -A- N- خانه-}) (f_j: \text{-دوست‌داشتنی- Adj.}) (A))] (e_i))] (ep_i)] (p_i)$

خروجی این دو سطح، در نهایت وارد سطح ساختوازی-نحوی شده تا بر روی قالب‌های این سطح نگاشت شوند. جهت ثبت مراحل نگاشت عناصر زبانی کنش گفتمانی مثال (۱) بر روی قالب‌های ساختوازی-نحوی، اشاره به این نکته ضروری است که طبق اصول د.گ.ن. اولویت ورود به قالب‌های ساختوازی-نحوی و تعیین ترتیب سازه‌ای با عناصر زبانی غیر اصلی (پیکربندی‌شده) و سپس با عناصر اصلی (سلسله‌مراتبی) است؛ بنابراین اولین گام در تعیین ترتیب سازه‌ای کنش گفتمانی (۱) تفکیک عناصر زبانی اصلی از غیر اصلی است. قبل از تفکیک عناصر

زبانی کنش گفتمانی (۱) به غیر اصلی و اصلی، ذکر یک نکته ضروری به نظر می‌رسد. اشاره به برخی عناصر نظیر وندها و واژگان دستوری همچون: «برای، از تا و غیره»، نشانه معرفگی «را»، نشانه‌های جمع فارسی «ان،ها»، نشانه نکره فارسی «ی»، نقش‌نمای اضافه «ی» و نظایر این‌گونه عناصر زبانی که نمونه‌ای از آن در این مثال دیده می‌شود، طبق اصول د.گ.ن. (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۱۲)، در سطح سوم زبانی و به هنگام نگاشت بر روی قالب‌های ساختواژی-نحوی تظاهر می‌یابند، زیرا تأثیری در معنای کنش گفتمانی مربوطه ندارند. این در صورتی است که واژگان قاموسی که تأثیرگذار در معنای کنش گفتمانی هستند، در سطح دوم زبانی که مربوط به وجه معناشناختی است، یعنی سطح بازنمودی، تولید شده و برچسب معنایی دریافت می‌نمایند و به هنگام ورود به سطح سوم، یعنی سطح ساختواژی-نحوی، تنها تعیین جایگاه می‌گردند. د.گ.ن. واژگان دستوری را به دو گروه تقسیم‌بندی نموده است. گروه اول، واژگان دستوری که در تعیین ترتیب سازه‌ای بند تأثیرگذارند، نظیر عملگر معرفگی لایه کنش فرعی ارجاعی «را»، عملگر نشانه نکره لایه کنش فرعی ارجاعی «ی»، نقش‌نمای اضافه «ی»، عملگرهای نشانه جمع لایه موجودیت «ان،ها» و عملگر نشانه استمرار لایه وضعیت رویداد «می». نگاهی به محل تولید اولیه واژگان دستوری مذکور نشان می‌دهد که این عناصر در عملگر یکی از لایه‌های سطوح بینافردی یا بازنمودی که سطوح اولیه د.گ.ن. هستند، ظهور یافته و لذا در ترتیب سازه‌ای کنش‌های گفتمانی تأثیر می‌گذارند. ظهور نهایی واژگان دستوری فوق در سطح سوم زبانی، یعنی سطح ساختواژی-نحوی صورت می‌پذیرد. گروه دوم، واژگان دستوری هستند که در تعیین ترتیب سازه‌ای بند بی‌تأثیرند به مانند «برای، از تا و ...». این‌گونه واژگان دستوری، هیچ‌گونه تأثیری در ترتیب سازه‌ای کنش‌های گفتمانی نداشته و مستقیماً در سطح سوم یعنی سطح ساختواژی-نحوی تولید و وارد قالب‌های زبانی می‌گردند؛ بنابراین، طبق اصول د.گ.ن. تولید نهایی کلیه واژگان دستوری در سطح ساختواژی-نحوی بوده با این تفاوت که واژگان دستوری که تولید اولیه آنها در دو سطح ابتدایی بینافردی و بازنمودی به‌عنوان عملگر یکی از لایه‌های این سطوح است، اگرچه در این دو سطح ابتدایی تظاهر واژگانی ندارند، اما به‌صورت رزرو جایگاه، در این دو سطح زبانی جایگاه خود را رزرو می‌نمایند و در سطح ساختواژی-نحوی با داشتن مجوز ورود به همین جایگاه، تظاهر واژگانی می‌یابند. این بند از اصول د.گ.ن، این ابهام را که چرا برخی واژگان دستوری نظیر نقش‌نمای اضافه «ی»، در تحلیل‌ها، در سطوح ابتدایی زبانی تولید اولیه دارند را برطرف می‌سازد. در مثال (۱)، عناصر غیر اصلی به ترتیب لایه‌های سلسله‌مراتبی تولیدی عبارت‌اند از عنصر زبانی «دوست‌داشتنی» که توصیف‌گر صفتی لایه کنش گفتمانی است و عنصر زبانی «ی» که عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش فرعی ارجاعی محسوب شده (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۲۰) و تولید اولیه آن در سطح بینافردی صورت گرفته است و می‌باید اولین عناصر زبانی باشند که وارد قالب‌های ساختواژی-نحوی شده و نگاشت شوند. تنها عنصر

اصلی نیز عبارت است از: عنصر زبانی «خانه» با نقش اثرگذار. با توجه به اینکه در حالت بی‌نشان زبان فارسی، محمول در جایگاه پایانی (P^F) و اثرگذار در جایگاه ابتدایی (P^1) قرار دارد به اعتقاد هنگولد و مکنزی (۲۰۰۸: ۳۴۴) و به نقل از مولایی کوهبنانی (۱۳۹۶: ۱۲۷)، در چنین زبان‌هایی، تولید عناصری که در سلسله‌مراتب سطوح زبانی قرار دارند، به‌صورت مرکزگرای^۱، یعنی از جایگاه‌های (P^M) و (P^2) و عناصری که در یک خط و به‌صورت پیکربندی‌شده هستند، به‌صورت مرکزگرا^۲ یعنی از جایگاه‌های حاشیه‌ای (P^1) و (P^F) صورت خواهد گرفت. به عبارتی در حالت بی‌نشان زبان فارسی و بر اساس سلسله‌مراتب سطوح د.گ.ن. در ابتدا توصیف‌گر صفتی لایه کنش گفتمانی یعنی عنصر زبانی «دوست‌داشتنی» جایگاه (P^2) و به دنبال آن عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش فرعی ارجاعی، یعنی عنصر زبانی «ی»، وارد قالب‌های ساختواژی-نحوی شده و جایگاه حاشیه‌ای (P^1) را به خود اختصاص داده و در مرحله بعد، در انتظار نگاشت عنصر اصلی اثرگذار می‌ماند. نکته اینکه تولید نهایی عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش فرعی ارجاعی در سطح ساختواژی-نحوی صورت می‌گیرد و این عنصر زبانی، پس از کسب جایگاه خود که در مرحله بینافردی رزرو^۳ شده است، در اینجا صورت واژگانی پیدا می‌نماید. لذا عنصر زبانی عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش فرعی ارجاعی وارد جایگاه حاشیه‌ای مطلق ابتدایی (P^1) گردیده بنابراین نگاشت عناصر در مرحله نخست به شرح ذیل صورت خواهد گرفت.

جایگاه	P^1	P^2
عنصر زبانی و نقش	$\gamma(R\pi)$	$(A\Sigma)$ دوست‌داشتنی

با تعیین جایگاه این عناصر زبانی، در مرحله بعد نوبت به نگاشت عناصر اصلی اثرگذار و محمول می‌رسد که در جایگاه‌های خود مستقر گردند. با عنایت به وجود مطابقت محمول و اثرگذار در زبان فارسی، ترتیب ورود به‌صورت محمول، اثرگذار خواهد بود (مولایی کوهبنانی ۱۳۹۶: ۱۲۸). در این مرحله ابتدا می‌باید محمول، در جایگاه (P^F) مستقر گردد. با توجه به اینکه مثال (۱) فاقد عنصر محمول است لذا عنصر زبانی اثرگذار وارد قالب‌های ساختواژی-نحوی شده و جایگاه (P^1) را پر می‌نماید. لذا نگاشت عناصر زبانی کنش گفتمانی مثال (۱) در پایان این مرحله به شرح ذیل خواهد بود.

ML:

جایگاه	P^1	P^2
عنصر زبانی و نقش	$\gamma(R\pi)$ ی (A) خانه	$(A\Sigma)$ دوست‌داشتنی
ترتیب ورود	3 2	1

1. Centrifugal
2. Centripetal
3. Placeholder

۲- خانهٔ دوست‌داشتنی نقلی

در مثال (۲) صفتی که در دستور سنتی به صفت اندازه^۱ شناخته می‌شود به عبارت مثال (۱) اضافه شده است. بر اساس د.گ.ن. این گونه عناصر واژگانی که بیانگر میزان توجه سخنگو بوده و بر کل کنش گفتمانی تأثیر می‌گذارند، به عنوان توصیف‌گر لایهٔ کنش منظوری عمل می‌نمایند. لذا محل تولید این عناصر زبانی نیز در همین سطح بینافردی و در لایهٔ کنش منظوری صورت می‌پذیرد (هنگولاد و مکنزی ۲۰۰۸: ۶۹).

در مرحلهٔ اول، تولید محتویات لایهٔ اقدام گفتاری صورت می‌گیرد:

$$M_i: [(A_i - \bullet \text{خانه} - \bullet A_i)](M_i)$$

در مرحلهٔ دوم، محتویات لایهٔ کنش گفتمانی به شرح ذیل قابل نمایش است:

$$A_i: [(F_i; DEC) (P_i)_S (P_i)_A (C_i - \bullet \text{خانه} - \bullet \text{دوست‌داشتنی} - \bullet \text{نقلی} - C_i)](A_i)$$

در مرحلهٔ سوم نوبت به تولید محتویات لایهٔ محتوای ارتباطی به شکل زیر است:

$$C_i: [(T_i; - \text{دوست‌داشتنی} - T_i) (R_i; [-S, +A] - \text{خانه} - R_i) (C_i)]$$

تولید کنش گفتمانی (۲) در سطح بینافردی به صورت کلی به شرح زیر نمایش داده شده است:

$$IL: M_i: [(A_i; [(F_i; DEC) (P_i)_S (P_i)_A (C_i; [(T_i; - \text{دوست‌داشتنی} - T_i) (R_i; [-S, +A] - \text{خانه} - R_i) (C_i)](C_i)) (A_i)](M_i)]$$

تولید لایه‌های سطح بازنمودی در مرحلهٔ اول با تولید محتویات لایهٔ محتوای گزاره‌ای به صورت زیر انجام می‌پذیرد:

$$P_i: [(ep_i - C_i - \bullet \text{نقلی} - \bullet \text{دوست‌داشتنی} - \bullet \text{خانه} - \bullet ep_i)](p_i)$$

در مرحلهٔ دوم، تولید محتویات لایهٔ اپیزود به شرح ذیل شکل می‌گیرد:

$$ep_i: - \text{dec} - [(e_i - C_i - \bullet \text{نقلی} - \bullet \text{دوست‌داشتنی} - \bullet \text{خانه} - \bullet e_i)](ep_i)$$

مرحلهٔ سوم نوبت تولید محتویات لایهٔ وضعیت رویداد به شرح ذیل خواهد بود:

$$e_i: [(x_i; (f_i; [-S, +A]N - \text{خانه} - f_i) A ((f_j; - \text{دوست‌داشتنی} - f_j) Adj (f_k; - \text{نقلی} - f_k) Adj)](e_i)$$

تولید کنش گفتمانی (۲) در سطح بازنمودی به صورت کلی به شرح ذیل قابل نمایش است:

$$RL: [(e_i; [(x_i; (f_i; [-S, +A]N - \text{خانه} - f_i) A ((f_j; - \text{دوست‌داشتنی} - f_j) Adj (f_k; - \text{نقلی} - f_k) Adj)](e_i))] (ep_i) (p_i) Adj$$

عناصر زبانی پس از گذر از این دو سطح، آمادهٔ ورود به سطح ساختوازی- نحوی جهت آرایش یافتن در جایگاه‌ها می‌گردند. در ابتدا تفکیک عناصر زبانی به غیر اصلی و اصلی صورت می‌گیرد.

عناصر غیر اصلی در مثال (۲) به ترتیب لایه‌های سلسله‌مراتبی عبارت‌اند از:

- عملگر نقش‌نمای اضافه در لایهٔ کنش فرعی ارجاعی، «ی»
- عملگر نقش‌نمای اضافه در لایهٔ کنش گفتمانی، «»
- توصیف‌گر صفتی لایهٔ کنش گفتمانی، «دوست‌داشتنی»
- توصیف‌گر صفتی لایهٔ کنش منظوری، «نقلی»

عناصر اصلی نیز عبارت‌اند از:

- اثرگذار، «خانه»

همان‌طور که عنوان شد (ر.ک. مثال ۱)، اولویت ورود به قالب‌های ساختواژی-نحوی، با عناصر غیر اصلی به ترتیب لایه‌های سلسله‌مراتبی است. با استناد به توضیحات ارائه‌شده در مثال قبل، در ابتدا عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش فرعی ارجاعی یعنی عنصر زبانی «ی» وارد جایگاه حاشیه‌ای ابتدایی مطلق (P^1) و هم‌زمان عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش گفتمانی یعنی عنصر زبانی «» وارد جایگاه حاشیه‌ای مطلق (P^2) می‌شوند. در همین مرحله از نگاشت و به‌صورت هم‌زمان، دو عنصر زبانی غیر اصلی دیگر نیز در جایگاه‌های خود مستقر می‌گردند. در ابتدا و بر اساس سلسله‌مراتب لایه‌های تولیدی د.گ.ن، عنصر زبانی توصیف‌گر صفتی لایه کنش گفتمانی یعنی عنصر زبانی «دوست‌داشتنی» وارد جایگاه مطلق (P^2) شده و در کنار عنصر زبانی عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش گفتمانی مستقر می‌گردد و سپس عنصر زبانی توصیف‌گر صفتی لایه کنش منظوری یعنی عنصر زبانی «نقلی» با گسترش جایگاه مطلق (P^2) به سمت راست، وارد جایگاه نسبی (P^{2+1}) می‌گردد.

P^1	P^1	P^2	P^{2+1}
عنصر زبانی و نقش	$(R\pi)$ ی	$(A\pi)$ (دوست‌داشتنی)	$(F\Sigma)$ نقلی

در مرحله بعد، نگاشت تنها عنصر اصلی یعنی عنصر زبانی اثرگذار «خانه» صورت می‌گیرد. به دلیل مطابقت محمول و اثرگذار، در ابتدا محمول می‌باید جایگاه مطلق پایانی (P^F) را پر نماید؛ اما با توجه به عدم حضور عنصر زبانی محمول در عبارت مثال (۲)، عنصر زبانی اثرگذار، مجوز ورود به بند را دریافت کرده و در جایگاه مطلق ابتدایی (P^1)، هم‌نشین عنصر زبانی عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش فرعی ارجاعی می‌گردد. در پایان این مرحله، نگاشت عناصر زبانی کنش گفتمانی فوق، در قالب بند به شرح ذیل صورت خواهد گرفت:

ML:

جایگاه	P^1	P^2	P^{2+1}
عنصر زبانی و نقش	$(R\pi)$ ی (A) خانه	$(A\pi)$ (دوست‌داشتنی)	$(F\Sigma)$ نقلی
ترتیب ورود	5 1	3 2	4

۳- خانه دوست‌داشتنی نقلی فیروزه‌ای سقف‌شیروانی

در مثال (۳)، به ترتیب صفاتی که در دستور سنتی به صفت رنگ^۱ و حالت^۲ شناخته می‌شوند به کنش گفتمانی مثال (۲) اضافه شده‌اند. بر اساس د.گ.ن. عناصر واژگانی که بیانگر توصیف مشخصه یک موجودیت توسط سخنگو هستند، به‌عنوان توصیف‌گر لایه مشارکان عمل می‌نمایند

1. Color
2. Quality

(کیزر ۲۰۱۵: ۷۱) و محل تولید آنها در سطح بینافرادی و در لایه مشارکان صورت می‌پذیرد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۲۳). همچنین بر اساس همین اصول، عناصر واژگانی که بیانگر حالت و نگرش سخنگو می‌باشند نیز به‌عنوان توصیف‌گر لایه محتوای ارتباطی در نظر گرفته می‌شوند و محل تولید آنها نیز در سطح بینافرادی و در لایه محتوای ارتباطی خواهد بود (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۱۰۲). با توجه به اینکه لایه‌های کنش منظوری، مشارکان و محتوای ارتباطی با یکدیگر رابطه‌ی خطی دارند و نه سلسله‌مراتبی، بنابراین تولید توصیف‌گرهای این لایه‌ها نیز بر اساس اصول د.گ.ن. دقیقاً به‌صورت هم‌زمان صورت گرفته و نگاشت آنها نیز در سطح ساختواژی-نحوی کاملاً به‌صورت هم‌زمان خواهد بود و لذا ترتیب قرارگیری این سه توصیف‌گر با یکدیگر قابل جابجایی خواهد بود و نیز با توجه به اینکه صفت مربوط به سین^۱ نیز با توجه به اصول د.گ.ن. در پیوستار عناصر واژگانی است که بیانگر توصیف مشخصه‌ی یک موجودیت توسط سخنگو محسوب می‌گردد و لذا به مانند صفت رنگ به‌عنوان توصیف‌گر لایه مشارکان عمل می‌نمایند، به جهت جلوگیری از اطلاع کلام، از ذکر مثال حاوی صفت رنگ در این مقاله صرف‌نظر گردیده است. در زیر مراحل تولید عناصر زبانی کنش گفتمانی مثال (۳) را بر اساس اصول د.گ.ن. بررسی خواهیم نمود. در مرحله اول، تولید محتویات لایه اقدام گفتاری صورت می‌گیرد:

$$M_i: [(A_i - \text{خانه} \bullet) (M_i)]$$

در مرحله دوم، محتویات لایه کنش گفتمانی به شرح ذیل قابل نمایش است:

$$A_i: [(A_i - \text{خانه} \bullet - \text{دوست‌داشتنی} \bullet - \text{نقلی} \bullet - \text{فیروزه‌ای} \bullet - \text{سقف‌شیروانی} - C_i - (P_i)_S (P_i)_A (C_i - \text{دوست‌داشتنی} - T_i)] (F_i: DEC) (P_i)_S (P_i)_A (C_i)$$

در مرحله سوم نوبت به تولید محتویات لایه محتوای ارتباطی به شکل زیر است:

$$C_i: [(C_i - \text{خانه} - S_i + A_i) (R_i: - \text{سقف‌شیروانی} - T_i: - \text{فیروزه‌ای} - T_k: - \text{نقلی} - T_j: - \text{دوست‌داشتنی} - T_i:)] (C_i)$$

تولید کنش گفتمانی (۳) در سطح بینافرادی به‌صورت کلی به شرح زیر نمایش داده شده است:

$$IL: M_i: [(A_i: [(F_i: DEC) (P_i)_S (P_i)_A (C_i: [(T_i: - \text{دوست‌داشتنی} - T_j: - \text{نقلی} - T_k: - \text{فیروزه‌ای} - T_i:)] (P_i)_S (P_i)_A (C_i: [(C_i - \text{خانه} - S_i + A_i) (R_i: - \text{شیروانی} - \text{سقف‌شیروانی} - T_i:)] (C_i))] (A_i)] (M_i)]$$

تولید لایه‌های سطح بازنمودی در مرحله اول با تولید محتویات لایه محتوای گزاره‌ای به‌صورت زیر انجام می‌پذیرد:

$$P_i: [(ep_i - C_i - \text{سقف‌شیروانی} \bullet - \text{فیروزه‌ای} \bullet - \text{نقلی} \bullet - \text{دوست‌داشتنی} \bullet - \text{خانه} - (ep_i))] (p_i)$$

در مرحله دوم، تولید محتویات لایه ایزود به شرح ذیل شکل می‌گیرد:

$$ep_i: - \text{dec} - [(e_i - C_i - \text{سقف‌شیروانی} \bullet - \text{فیروزه‌ای} \bullet - \text{نقلی} \bullet - \text{دوست‌داشتنی} \bullet - \text{خانه} - (e_i))] (ep_i)$$

مرحله سوم نوبت تولید محتویات لایه وضعیت رویداد به شرح ذیل خواهد بود:

$$e_i: [(x_i: (f_i: [-S_i + A_i] N - \text{خانه} - A) ((f_j: - \text{دوست‌داشتنی} - Adj) (f_k: - \text{نقلی} - Adj) (f_i: - \text{فیروزه‌ای} - Adj) (f_m: - \text{سقف‌شیروانی} - Adj) (e_i))] (e_i)]$$

تولید کنش گفتمانی (۳) در سطح بازنمودی به‌صورت کلی به شرح ذیل قابل نمایش است:

$$RL: p_i: [(ep_i: - \text{dec} - [(e_i: [(x_i: (f_i: [-S_i + A_i] N - \text{خانه} - A) ((f_j: - \text{دوست‌داشتنی} - Adj) (f_k: - \text{نقلی} - Adj) (f_i: - \text{فیروزه‌ای} - Adj) (f_m: - \text{سقف‌شیروانی} - Adj) (e_i))] (ep_i))] (p_i)]$$

عناصر زبانی پس از گذر از این دو سطح، آماده ورود به سطح ساختواژی-نحوی جهت آرایش یافتن در جایگاه‌ها می‌گردند. در ابتدا تفکیک عناصر زبانی به غیر اصلی و اصلی صورت می‌گیرد. عناصر غیر اصلی در مثال ۹ به ترتیب لایه‌های سلسله‌مراتبی د.گ.ن. عبارت‌اند از:

- عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش فرعی ارجاعی، «ی»

- عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش گفتمانی، «»

- عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش منظوری، «»

- عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه مشارکان، «»

- توصیف‌گر صفتی لایه کنش گفتمانی، «دوست‌داشتنی»

- توصیف‌گر صفتی لایه کنش منظوری، «نقلی»

- توصیف‌گر صفتی لایه مشارکان، «فیروزه‌ای»

- توصیف‌گر صفتی لایه محتوای ارتباطی، «سقف‌شیروانی»

- عناصر اصلی نیز عبارت‌اند از:

- اثرگذار، «خانه»

با توجه به اینکه اولویت ورود به قالب‌های ساختواژی-نحوی، با عناصر غیر اصلی به ترتیب لایه‌های سلسله‌مراتبی است، در ابتدا عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش فرعی ارجاعی یعنی عنصر زبانی «ی» وارد جایگاه حاشیه‌ای ابتدایی مطلق (P^1)، هم‌زمان عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش گفتمانی یعنی عنصر زبانی «» وارد جایگاه حاشیه‌ای مطلق (P^2) شده و با گسترش جایگاه مطلق (P^2) به سمت راست، عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش منظوری یعنی عنصر زبانی «» وارد جایگاه حاشیه‌ای نسبی (P^{2+1}) و در نهایت باز هم به صورت هم‌زمان، عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه مشارکان یعنی عنصر زبانی «» وارد جایگاه حاشیه‌ای نسبی (P^{2+2}) می‌شوند. در همین مرحله از نگاشت و به صورت هم‌زمان، چهار عنصر زبانی غیر اصلی دیگر نیز در جایگاه‌های خود مستقر می‌گردند. در ابتدا و بر اساس سلسله‌مراتب لایه‌های تولیدی د.گ.ن.، عنصر زبانی توصیف‌گر صفتی لایه کنش گفتمانی یعنی عنصر زبانی «دوست‌داشتنی» وارد جایگاه مطلق (P^2) شده و در کنار عنصر زبانی عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش گفتمانی مستقر می‌گردد و هم‌زمان، عنصر زبانی توصیف‌گر صفتی لایه کنش منظوری یعنی عنصر زبانی «نقلی» با گسترش جایگاه مطلق (P^2) به سمت راست، وارد جایگاه نسبی (P^{2+1}) هم‌نشین عنصر زبانی عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه کنش منظوری می‌گردد. در همین زمان، توصیف‌گر صفتی لایه مشارکان، یعنی عنصر زبانی «فیروزه‌ای» در کنار عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه مشارکان در جایگاه نسبی (P^{2+2}) مستقر و در نهایت توصیف‌گر صفتی لایه محتوای ارتباطی یعنی عنصر زبانی «سقف‌شیروانی» در جایگاه نسبی (P^{2+3}) نگاشت می‌یابد.

P ¹	P ¹	P ²	P ²⁺¹	P ²⁺²	P ²⁺³
عنصر زبانی و نقش	(Rπ)ی	(Aπ) دوست‌داشتنی (AΣ)	(FΣ) نقلی (Fπ)	(Pπ) فیروزه‌ای (PΣ)	(CΣ) سقف‌شیروانی

در مرحلهٔ بعد، نگاشت تنها عنصر اصلی یعنی عنصر زبانی اثرگذار «خانه» صورت می‌گیرد که در جایگاه مطلق ابتدایی (P¹)، هم‌نشین عنصر زبانی عملگر نقش‌نمای اضافه در لایهٔ کنش فرعی ارجاعی می‌گردد. در پایان این مرحله، نگاشت عناصر زبانی کنش گفتمانی فوق، در قالب بند به شرح ذیل صورت خواهد گرفت:

ML:

P ¹	P ¹	P ²	P ²⁺¹	P ²⁺²	P ²⁺³
عنصر زبانی و نقش	(Rπ)ی خانه (A)	(Aπ) دوست‌داشتنی (AΣ)	(FΣ) نقلی (Fπ)	(Pπ) فیروزه‌ای (PΣ)	(CΣ) سقف‌شیروانی
ترتیب ورود	9 1	5 2	6 3	7 4	8

۴- خانهٔ دوست‌داشتنی نقلی فیروزه‌ای سقف‌شیروانی آجری

در مثال (۴)، صفتی که در دستور سنتی به صفت جنس^۱ شناخته می‌شود به کنش گفتمانی مثال (۳) اضافه شده است. بر اساس د.گ.ن. عناصر واژگانی که بیانگر توصیف ابزاری یک موجودیت هستند، به‌عنوان توصیف‌گر لایهٔ ویژگی بوده و محل تولید آنها در سطح بازنمودی و در لایهٔ ویژگی صورت می‌پذیرد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۲۰۸). با توجه به اینکه مراحل تولید لایه‌های عناصر زبانی تشکیل‌دهندهٔ مثال (۴) تا قبل از عنصر زبانی «آجری» به تفصیل در مثال قبل بیان شده، به جهت جلوگیری از اطالهٔ کلام از توضیحات اضافی صرف‌نظر شده و تنها مرحلهٔ نهایی تولید سطوح ذکر می‌گردد.

- مرحلهٔ اول سطح بینافردي:

IL: M_i: [(A_i: [(F_i: DEC) (P_i)_S (P_j)_A (C_i: [(T_i: -دوست‌داشتنی) (T_j: -نقلی) (T_k: -فیروزه‌ای) (T_l: -سقف‌شیروانی) (R_i: [-S,+A]-خانه) (C_i)] (C_i)] (A_i)] (M_i)

- مرحلهٔ دوم سطح بازنمودی:

RL: p_i: [(ep_i: -dec.- [(e_i: [(x_i: (f_i[-S,+A]N-خانه)A ((f_j: -دوست‌داشتنی) Adj (f_k: -نقلی) Adj (f_l: -فیروزه‌ای) Adj) (f_m: -سقف‌شیروان) Adj (f_n: -آجری) Adj] (e_i)] (ep_i)] (p_i)

همان‌گونه که مشخص است، تولید عنصر زبانی «آجری» در لایهٔ ویژگی سطح بازنمودی صورت می‌پذیرد.

- مرحله سوم سطح ساختوازی-نحوی:

جهت نگاشت عناصر زبانی مثال (۴)، تنها دو عنصر غیر اصلی به عناصر تفکیکی مثال (۳) به شرح ذیل اضافه خواهد شد:

- عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه ویژگی، «»

- توصیف‌گر صفتی لایه ویژگی، «آجری»

نگاشت عناصر زبانی با همان توضیحات مثال (۳) تا شکل‌گیری جایگاه نسبی (P^{2+4}) پیش می‌رود به این ترتیب که بر اساس سلسله‌مراتب تولید عناصر زبانی در سطوح د.گ.ن، در مرحله نگاشت عناصر غیر اصلی، پس از استقرار کامل عملگرها و توصیف‌گرهای سطح بینافردي، عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه ویژگی یعنی عنصر زبانی «» در جایگاه حاشیه‌ای (P^{2+3}) در کنار عنصر زبانی توصیف‌گر صفتی لایه محتوای ارتباطی، «سقف‌شیروانی» و توصیف‌گر صفتی لایه ویژگی یعنی عنصر زبانی «آجری» به تنهایی در جایگاه نسبی (P^{2+4}) مستقر می‌گردند. نگاشت تنها عنصر اصلی نیز به همان ترتیب مثال (۳) صورت می‌گیرد.

ML:

P^1	P^1	P^2	P^{2+1}	P^{2+2}	P^{2+3}	P^{2+4}
عنصر زبانی و نقش	$(R\pi)$ (A)خانه	$(A\pi)$ (AΣ)دوست‌داشتنی	$(F\Sigma)$ $(F\pi)$ نقلی	$(P\pi)$ (PΣ)فیروزه‌ای	$(f\pi)$ (CΣ)سقف‌شیروانی	$(f\sigma)$ آجری
ترتیب ورود	11 1	5 2	6 3	7 4	8 9	10

۵- خانه دوست‌داشتنی نقلی فیروزه‌ای سقف‌شیروانی آجری بوم‌گردی

در مثال (۵)، صفتی که در دستور سنتی به صفت هدف^۱ شناخته می‌شود به کنش گفتمانی مثال (۴) اضافه شده است. بر اساس د.گ.ن، عناصر واژگانی که بیانگر توصیف هدف موجودیت باشند، به‌عنوان توصیف‌گر لایه موجودیت بوده و محل تولید آنها در سطح بازنمودی و در لایه موجودیت صورت می‌پذیرد (هنگولد و مکنزی ۲۰۰۸: ۲۴۱). در ذیل مراحل تولید لایه‌های سلسله‌مراتبی کنش گفتمانی مثال (۵) تشریح شده است.

- مرحله اول سطح بینافردي:

IL: $M_i: [(A_i: [(F_i: DEC) (P_i)_S (P_j)_A (C_i: [(T_i: -\text{دوست‌داشتنی} -) (T_j: -\text{نقلی} -) (T_k: -\text{فیروزه‌ای} -) (T_l: -\text{سقف‌شیروانی} -) (R_i: [-S,+A] -) (C_i)] (C_i)] (A_i)] (M_i)$

- مرحله دوم سطح بازنمودی:

RL: $p_i: [(ep_i: - dec - [(e_i: [(x_i: (f_i: [-S,+A]N -)A ((f_j: -\text{دوست‌داشتنی} -) Adj (f_k: -\text{نقلی} -) Adj (f_l: -\text{فیروزه‌ای} -) Adj) (ep_i)] (p_i)$

- مرحله سوم سطح ساختوازی-نحوی:

1. Purpose

دو عنصر غیر اصلی به عناصر تفکیکی مثال (۱۰) به شرح ذیل و به ترتیب لایه‌های سلسله‌مراتبی اضافه خواهد شد.

- عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه موجودیت، «»
- توصیف‌گر صفتی لایه موجودیت، «بوم‌گردی»

جهت نگاشت این دو عنصر غیر اصلی جایگاه نسبی (P^{2+5}) تشکیل می‌گردد. پس از استقرار کامل عملگرها و توصیف‌گرهای سطح بینافردی و لایه‌های بالاتر سطح بازنمودی یعنی عملگر و توصیف‌گر لایه ویژگی، عملگر نقش‌نمای اضافه در لایه موجودیت یعنی عنصر زبانی «»، در جایگاه حاشیه‌ای (P^{2+4}) در کنار عنصر زبانی توصیف‌گر صفتی لایه ویژگی یعنی عنصر زبانی «آجری» و توصیف‌گر صفتی لایه موجودیت یعنی عنصر زبانی «بوم‌گردی» به تنهایی در جایگاه نسبی (P^{2+5}) مستقر می‌گردند. نگاشت تنها عنصر اصلی نیز به همان ترتیب مثال (۴) صورت می‌گیرد.

ML:

P^1	P^1	P^2	P^{2+1}	P^{2+2}	P^{2+3}	P^{2+4}	P^{2+5}
عنصر زبانی و نقش	$(R\pi)$ خانه (A)	$(A\pi)$ دوست‌داستی (AE)	$(F\pi)$ (FZ) نقلی	$(P\pi)$ پیروزهای (PE)	$(f\pi)$ سقف‌شیروانی (CE)	$(x\pi)$ جری (fo)	$(x\sigma)$ بوم‌گردی
ترتیب ورود	13 1	5 2	6 3	7 4	8 9	10 11	12

۵. نتیجه

هدف از انجام پژوهش حاضر به‌کارگیری دستور گفتمانی نقشی در تعیین ترتیب قرارگیری و نحوه آرایش انواع صفات در جمله در زبان فارسی بود. با توجه به اصول د.گ.ن، ارائه الگویی در چینش انواع صفت‌ها در جمله در زبان فارسی که ظاهراً در آن ترتیب صفات از قاعده خاصی پیروی نمی‌کند، نیز هدف دیگر انجام پژوهش حاضر بود. به این منظور در ابتدا نمایی کلی از این دستور ارائه و سطوح سلسله‌مراتبی تولید گفتار و لایه‌های درونی آنها معرفی گردیدند. سپس نحوه نگاشت عناصر زبانی صفتی در زبان فارسی، در قالب‌های ساختوازی-نحوی در چهار جایگاه مطلق ابتدایی، ثانویه، میانی و پایانی و بی‌نهایت جایگاه نسبی این دستور به جهت تعیین ترتیب قرارگیری صفت‌ها توضیح داده شد و بیان گردید که در این روش تعیین ترتیب سازه‌ای، جایگاه هیچ عنصری از قبل تعیین شده نیست، بلکه بر اساس نیت ارتباطی سخنگو و بافتی که در آن تولید می‌گردند، جایگاه‌های متفاوتی را می‌توانند در جمله به خود اختصاص دهند. نتایج حاکی است با عنایت به لایه‌های سلسله‌مراتبی سطوح د.گ.ن، روش پویای اصول دستور گفتمانی نقشی در تعیین ترتیب قرارگیری انواع صفت‌ها در زبان فارسی، روشی مناسب به شمار می‌رود و می‌تواند الگویی مناسبی در چینش انواع صفات در جمله در زبان فارسی ارائه دهد. از

طرف دیگر، نتایج حاصل از بررسی ترتیب صفات در زبان فارسی نشان دادند که با عنایت به اینکه هر نوع صفت در لایه مختص خود در د.گ.ن. تولید می‌گردد، لذا در زبان فارسی نیز دارای الگویی در ترتیب قرارگیری عناصر صفتی است. بررسی نمونه‌ها در این پژوهش نشان داد که اگرچه زبان فارسی دارای آزادی سازه‌ای است و به نظر ترتیب خاصی را برای قرارگیری صفات در جمله قائل نیست، اما با توجه به تولید سازه‌ها در لایه‌های سلسله‌مراتبی سطوح د.گ.ن. و اینکه با توجه به اصول د.گ.ن. هر یک از صفات با توجه به نوع توصیف‌گری، در لایه خاصی از سطوح د.گ.ن. تولید می‌گردند، لذا الگوی ترتیب قرارگیری صفات در جمله بر اساس سازوکارهای این دستور به ترتیبی که در بخش تحلیل داده‌ها ارائه گردید، برای زبان فارسی پیشنهاد می‌گردد.

پی‌نوشت‌ها

۱. صورت مخفف «دستور گفتمانی نقشی» است که به تبعیت از صورت مخفف انگلیسی FDG، به جهت محدودیت حجم مقاله به کار رفته است.

۲. نکته این که چون عناصر واژگانی از جمله افعال کنشی در سطح بازنمودی وارد قاب زبانی می‌شوند، در سطح بینافردی با علامت نمایش می‌یابند.

۳. از این پس در این پژوهش از علامت • به‌عنوان رزرو مکان برای وندها، واژگان دستوری و نقش‌نماها نظیر نقش‌نمای اضافه «ی» که مرحله‌ی تولید اولیه‌ی آنها در سطح بینافردی و تولید نهایی آنها به هنگام نگاشت بر روی قالب‌های ساختوازی-نحوی در سطح ساختوازی-نحوی صورت می‌گیرد، استفاده خواهد شد.

منابع

- دبیرمقدم، محمد (۱۳۹۲). رده‌شناسی زبان‌های ایرانی، تهران، سمت.
- راسخ‌مهند، محمد (۱۳۸۹). واژه‌بست‌های فارسی در کنار فعل. پژوهش‌های زبان‌شناسی، ۲ (۲)، ۷۵-۸۵.
- سعادت، علی (۱۳۹۶)، تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای ترتیب اجزای کلام در بیان صفات در زبان‌های روسی و فارسی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- شریفی، شهلا (۱۳۸۳). بررسی آرایش واژه‌ها در زبان فارسی معاصر بر اساس ملاحظات رده‌شناختی. رساله دکتری. دانشگاه فردوسی مشهد.
- طاهری، محسن (۱۴۰۰). بررسی فرآیند مبتداسازی و تبیین ترتیب سازه‌ای جملات حاوی عناصر مبتداسازی شده در زبان فارسی بر پایه دستور گفتمانی نقشی، رساله دکتری زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- طاهری، محسن؛ علیزاده، علی؛ مولایی کوهبنانی، حامد (۱۴۰۰). بررسی مبتداسازی ضمیرگذار ساخت ملکی و مفعول متممی زبان فارسی بر پایه دستور گفتمانی نقشی، مجله زبان فارسی و گویش‌های ایرانی، شماره ۱۲، صص ۱۳۱-۱۶۰.
- مولایی کوهبنانی، حامد (۱۳۹۶). بررسی ترتیب سازه‌ای جمله و تبیین فرآیند خروج در زبان فارسی بر پایه دستور گفتمانی نقشی، رساله دکتری زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- مولایی کوهبنانی، حامد؛ علیزاده، علی؛ شریفی، شهلا (۱۳۹۹). تبیین پردازشی فرآیند خروج بند موصولی بر پایه دستور گفتمانی نقشی، نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی، شماره ۲۰، صص ۳۱۱-۳۳۰.

- Butler, Ch.,2003, *Structure And Function: A Guide to Three Major Structural- Functional*. Amsterdam & Philadelphia PA: Benjamins.
- Comrie, B.,1989, *Language Universal & Linguistic Typology* (2nd ed). Chicago. The University of Chicago Press.
- Croft, W.,2001, *Radical Construction Grammar: Syntactic Theory in Typological Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Croft, W.,2003, *Typology And Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dabirmoghadam, M., 2013, *A Taxonomy of Iranian Languages*, Tehran, Semat.[In Persian].
- Dik, B., & Siewierska, A.,2007, The implementation of grammatical functions in Functional Discourse Grammar. *Journal of Alfa*, São Paulo, 51 (2). 269-292.
- Dik, S. C.,1997, The Theory Of Functional Grammar: Questions Of Contrast & Context. *Advances In Functional Grammar*. Foris, 297-223.
- Fanselow, G., DamirĆavar., 2002, "Distributed deletion". *Theoretical Approaches to Universals (LinguistikAktuell/Linguistics Today 49)*, 65-107. Amsterdam: John Benjamins.
- Givón, T.,1984, *Syntax: a Functional-Typological Introduction*. Volume I. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Givón. T.,1978, *Definiteness And Referentiality*. *Universal Of Human Language*, 291-331.
- Greenberg, H.,1963, Some Universals Of Grammar With Particular Reference To The Order Of Meaningful Elements, In *Universals Of Grammar*, Joseph H. Greenberg (ed.), 73: 113.
- Greenberg, H.,1963, Some Universals of Grammar with Particular Reference to the Order of Meaningful Elements. *Universals of Human Language*. 73-113.
- Hengeveld, K. & Mackenzie, L.,2008,*Functional Discourse Grammar: A Typologically-Based Theory Of Language Structure*. Oxford: Oxford University Press.
- Hengeveld, K. (2013). *A New Approach to Clausal Constituent Order*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Hengeveld, K., & Mackenzie, L.,2005, Dynamic Expression In Functional Discourse Grammar. *Mouton de Gruyter*, 53-86.
- Hengeveld, K., & Mackenzie, L.,2005, Interpersonal Functions, Representational categories, & Syntactic Templates In Functional Discourse Grammar. Amsterdam: Benjamins.
- Hengeveld, K., & Mackenzie, L.,2008, *Functional Discourse Grammar: A Typologically-Based Theory of Language Structure*. Oxford: Oxford University Press.
- Hengeveld, K.,2013, A New Approach To Clausal Constituent Order. In *Casebook In Functional Discourse Grammar*. Edited by J. L. Mackenzie Hella Olberts.

- Keizer, E., 2015, *A Functional Discourse Grammar For English*. first edition, Oxford Press.
- Keizer, E., 2015, *A Functional Discourse Grammar for English*. Oxford: Oxford University Press.
- Lambrecht, K., 1994, *Information Structure & Sentence Form: Topic, Focus, & the Mental Representations of Discourse Referents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lambrecht, K., 2001, *Language Typology & Language Universals*. An International Handbook. Vol. 2. Berlin: de Gruyter. 1050-1078.
- Mackenzie, L. & Olbertz, H., 2013, *Casebook in Functional Discourse Grammar*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Molaei Kohbanani, H., 2017, *An Investigation of Sentence Structural Order and the Explanation of the Process of Extraction in Persian Based on Role and Reference Grammar*, Doctoral Dissertation in Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, Dr. Ali Shariati, Ferdowsi University of Mashhad. [In Persian].
- Molaei Kohbanani, H., Alizadeh, A., Sharifi, S., 2020, *A Processing Explanation of the Extraction Process of Relative Clauses Based on Role and Reference Grammar*, *Journal of Comparative Linguistic Research*, Issue 20, pp. 311-330. [In Persian].
- Nespor, M. and I. Vogel, 1986, *Prosodic Phonology*. Dordrecht: Foris.
- Nespor, M., & Vogel, I., 1986, *Prosodic Phonology*. Dordrecht: Foris Publications.
- Núia, A., Keizer, E., & Payrato, L., 2014, *The interaction between context and grammar in Functional Discourse Grammar*. *Pragmatics*. 185-201.
- Prince, E., 1998, "On the Limits of Syntax, with Reference to Topicalization & Left-Dislocation". Culicover, P., McNally, L. (Eds.), *Syntax & Semantics*, (29), 281-302.
- Rasekh-Mohand, M., 2010, *Persian Word Combinations Alongside the Verb*. *Linguistic Research*, 2(2), 75-85. [In Persian].
- Sa'adati, A., 2017, *A Comparative Analysis of the Order of Elements in Adjective Phrases in Russian and Persian*, Master's Thesis, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University. [In Persian].
- Schiffirin, D., Tannen, D., Hamilton, H. E., 2008, *The Handbook of Discourse Analysis*. John Wiley & Sons.
- Sharifi, S., 2004, *A Study of Word Arrangement in Contemporary Persian Based on Taxonomic Considerations*. Doctoral Dissertation, Ferdowsi University of Mashhad. [In Persian].
- Taheri, M., 2021, *An Examination of the Process of Subject Formation and the Explanation of Structural Sentence Order Containing Subject-Formed Elements in Persian Based on Role and Reference Grammar*, Doctoral Dissertation in Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, Dr. Ali Shariati, Ferdowsi University of Mashhad. [In Persian].

Taheri, M., Alizadeh, A., Molaei Kohbanani, H., 2021, An Analysis of Subject Formation of Possessive Pronouns and Complement Objects in Persian Based on Role and Reference Grammar, Journal of Persian Language and Iranian Dialects, Issue 12, pp. 131-160. [In Persian].